

Szövegértés

1. Többszörös választás. Fejezze be a mondatokat!

1. A fiú azért mondja, hogy a falu messzebb volt húsvétkor és karácsonykor, mert

- a.) ilyenkor nem szeretett hazamenni.
- b.) ilyenkor gyalog kellett hazamennie.
- c.) ilyenkor többet kellett a vonatra várnia.

2. Nyáron a fiú

- a.) a nagyszüleinél nyaralt.
- b.) segített a szülőknek a házimunkában.
- c.) a mezőn dolgozott.

3. Amikor a fiú negyedik osztályos volt,

- a.) kitört az első világháború.
- b.) kitört a második világháború.
- c.) kirúgták az iskolából.

4. A fiú azért tanult meg tizenöt évesen kaszálni, mert

- a.) szeretett volna a szünetekben pénzt keresni.
- b.) Nagyon érdekelte a mezőgazdasági munka.
- c.) a háború alatt a férfiak helyett a gyerekeknek kellett dolgozni.

5. Azért szeretett Lőrinc bácsival a mezőn dolgozni, mert

- a.) Lőrinc bácsi nagyon szépen tudott énekelni.
- b.) Lőrinc bácsi pénzt adott neki.
- c.) Lőrinc bácsi szépen tudott történeteket mesélni.

6. Azon a híres napon Lőrinc bácsi

- a.) egy híres képről mesélt.
- b.) egy legendás költőről mesélt.
- c.) egy nagyon szép lányról mesélt.

7. *Lőrinc bácsi valószínűleg*

- a.) soha nem látta Petőfit.
- b.) néhányszor tényleg találkozott Petőfivel.
- c.) jó barátja volt Petőfinek.

8. *A költő a történet szerint*

- a.) bátor, szenvedélyes férfi volt.
- b.) unalmas ember volt.
- c.) nagyon szerette a vörösbort.

9. *A piros-fehér-zöld madár*

- a.) Ausztriát szimbolizálja.
- b.) a magyar szabadságot szimbolizálja.
- c.) Erdély szabadságát szimbolizálja.

10. *Lőrinc bácsi története*

- a.) szimbolikus, ezért igaz.
- b.) közönséges hazugság.
- c.) gyerekeknek való mese.

2. Karakterrajz.

a. *Melyik szó nem illik Petőfire?*

szenvédélyes - sovány - büszke - gyáva - fiatal

b. *Melyik kifejezés nem illik Lőrinc bácsira?*

egyszerű ember - szeret mesélni - tiszteli Petőfit - szófukar - néha túloz - idős

c. *Melyik szó nem illik a fiúra?*

udvariatlan - naív - fiatal - kíváncsi - érdeklődő

3. Melyik mondat fejezi ki

0: a fiú csodálkozását? (45-50. sor)

Hát ismerte talán? - *nyitottam nagyobbra a szemem.*

1. Lőrinc bácsi szeretetét a fiú iránt? (30-35. sor)

.....

2. a fiú izgatottságát, türelmetlenségét? (60-65. sor)

.....

3. a madár szép hangját? (70-75. sor)

.....

4. Petőfi élénkségét? (60-65. sor)

.....

5. Petőfi bátorságát? (80-85. sor)

.....

Beszélgessünk!

1. Tudja-e, melyik országokban él magyar kisebbség? Nézzon utána és meséljen róluk az órán!

2. Kikről élnek az Ön országában legendák, anekdoták? Meséljen el egyet közülük az órán!

3. Meséltek-e Önnek gyermekkorában? Őriz-e történeteket, anekdotákat szeretteiről?

Szókincs

4. Szinonimák. Hogy mondjuk másképp?

1. Néha azonban mégis messzinek tűnt (a falu), különösen karácsony táján.

- a. közelinek éreztem
- b. fontosnak éreztem
- c. távolinak éreztem

2. Amikor a negyedik osztályt végeztem, kitört az első nagy háború.

- a. negyedik osztályba jártam
- b. négy éves voltam
- c. negyedszer mentem haza

3. A férfiakat mind elvitték.

- a. behívták katonának
- b. elvitték a börtönbe
- c. külföldre küldték

4. A férfiakat mind elvitték, s azokat nekünk kellett pótolnunk.

- a. mi is utánuk mentünk.
- b. nekünk kellett helyettük dolgoznunk.
- c. ezért szomorúak voltunk.

5. Ha már sok pénzért tanul a diák, idejében kell ezen gondolkozni.

- a. sokat
- b. minél többet
- c. minél korábban

6. Fiatal embernek tanácsot adni nagy dolog.

- a. nem nehéz.

- b. nem mindenki tud.
- c. nagy felelősség.

7. *Olyan messzire, ahol a valóság és a képzelet már eggyé is válnak.*

- a. eltűnnek.
- b. ugyanazt jelentik.
- c. nagyon távol vannak egymástól.

8. *Elszöktem hazulról.*

- a. Elszaladtam
- b. Titokban elmentem
- c. Levelet írtam

9. *Ahogy egyre feljebb ment a fán, az ellenség észrevehette.*

- a. közelebb jött.
- b. egyszer csak elfutott.
- c. valószínűleg meglátta őt.

5. Mondatpárok. Egészítse ki a második mondatot egy igével!

1. A szekerezés és más uras dolog nem tartott sokáig.

= A szekerezésnek és más uras dolognak hamarosan vége _____

2. Mert valamivel pénzt kell keresni, mondanék én neked valamit.

= Mivel _____ kell _____ valamiből, mondanék én neked valamit.

3. Még soha nem hallottam, hogy valakinek azt mondták volna: Legyél költő!

= Még soha nem hallottam, hogy valakinek a költői foglalkozást _____ volna bárki.

4. Csupán egy ember volt velünk, aki folyton jött-ment.

= Csupán egy ember volt közöttünk, aki nem tudott _____ a helyén.

5. A költő hangosan azt mondta: „Szabadságunk madara!”

= A költő _____: „Szabadságunk madara!”

6. Szóképzés. Képezzen mellékneveket!

1. A nyár..... nagy szünidőre azonban mindig szekérral vitték haza.
2. De a szekerezésnek és más úr..... dolognak hamarosan vége lett.
3. Otthon várt rám a mező..... munka.
4. Sovány és csont..... ifjú volt.
5. Mi is közelebb mentünk, hogy lássuk azt a csoda..... madarat.

7. Végződések. Egészítse ki a mellékneveket, ahol szükséges!

1. Legjobb..... Hadnagy Lőrinc bácsival szerettem kaszálni.
2. Lőrinc bácsi mindig vidám..... volt.
3. Ott a hűvös..... árnyékban gondolkoztam is egy kicsit, de semmire se jutottam.
4. De olyan szép..... énekelt, mintha a föld bánatával az ég örömébe akart volna indulni.
5. Még jobb..... ámuldoztunk rajta, mert annak a madárnak piros volt a szíve tája, fehér a szárnya és zöld a lába.

8. Egészítse ki a mondatokat a hiányzó foglalkozások nevével!

1. Ha már sok pénzért tanul a, idejében kell ezen gondolkozni.
2. Nem azt mondom, hogy legyél, aki némelyek szerint könnyebben bejut a mennyországba.
3. Azt se mondom, hogy légy, aki betegeket gyógyít.
4. Sem azt, hogy légy, aki igazságot oszt.
5. Legyél olyan ember, aki, és egy személyben. Vagyis légy

Stílus

Tamási Áron stílusa a népnyelv számos jellegzetességét tükrözi. Egyik legfontosabb jellemzője az ún. „**képes beszéd**”, azaz a hasonlatok, metaforák és megszemélyesítések gyakori használata. Gyakran a tárgyakról is úgy ír, mintha személyek, élőlények volnának. A képekben megjelenített gondolatok plasztikussá, elevenné teszik a szöveget.

A „képes beszéd” a népköltészetnek (meséknek, legendáknak, daloknak) is gyakori stilisztikai eszköze.

Negyvenkilencben, *mikor sírt a haza...*

Olyan volt mindig, mint a *parázs, akit folyton fúj a szél.*

De olyan szépen énekelt, mintha a *föld bánatával az ég örömébe akart volna indulni.*

A tölgyfáról ebben a pillanatban lehullott egy makk, és *pontot tett a földre.*

Önállóan is javítható gyakorlatok

9. Múlt idő. Egészítse ki a mondatokat a hiányzó igealakokkal!

1. A kicsi székely város nem messze szülőfalumtól. (*lenni*)
2. Olyankor ugyanis gyalog mennem és jönnöm. (*kelleni*)
3. A nyári nagy szünidőre azonban mindig szekérral haza. (*vinni* – *ők, engem*)
4. Otthon rám a mezei munka. (*várni*)
5. Legjobban Hadnagy Lőrinc bácsival kaszálni. (*szeretni - én*)

- 6-7. Bármiről, nem a valóságot csupán, hanem a virággal az illatot, s a tűzzel a meleget is ki mondani. (beszélni – ő; mondani – ő; tudni – ő)
8. Lőrinc bácsi meleg mosolygással rám. (nézni)
9. Néha egy-két sor verset, s néha nagyot (mondani – ő; nevetni – ő)
10. S nézve a csodát, a költő: „Szabadságunk madara!” (felkiáltani)

10. Igekötők. Egészítse ki a mondatokat a hiányzó igekötőkkel!

el-, fel-, fel-, haza-, ki-, ki-, le-, le-, meg-, meg-, meg-, meg-,

1. A nyári nagy szünidőre azonban mindig szekérral vitték
2.tört az első nagy háború.
3. Akkor tanultam, tizenöt évesen, a kaszálás munkáját.
4. A virággal az illatot, s a tűzzel a meleget is tudta mondani.
5. Mivel csakugyan kell élni valamiből, mondanék én neked valamit.
6. No,indultam, is érkeztem.
7. Egyszerült egy vén körtefa alá.
8. Hát egyszer a költőállt a fa tövéből.
9. A költő megindult, hogymenjen a fára, mert akarta fogni a csodás madarat.
10. A tölgyfáról ebben a pillanatbanhullott egy makk.

11. Névszóragok. Egészítse ki a mondatokat!

-ban, -ben, -ben, -ből, -n, -nek, -ra, -ról, -ről, -tól, -val,

1. A kicsi székely város nem volt messze szülőfalum.....
2. A nyári nagy szünidő..... azonban mindig szekérral vitték haza..
3. Legjobban Hadnagy Lőrinc bácsi..... szerettem kaszálni.
4. Bármí..... beszélt, nem a megfoszlott valóságot mondta csupán
5. Ott a hűvös árnyék..... gondolkoztam egy kicsit.
6. Mivel csakugyan meg kell élni valami....., mondanék én neked valamit.

7. Legyél olyan ember, aki pap, orvos és bíró egy személyy.....
8. Egyszer csak a szemben lévő fa..... megszólalt egy madár.
9. A költő megindult, hogy felmenjen a fa....., mert meg akarta fogni a csodás madarat.
10. Valaki felkiáltott a költő..... a fára.

12. Kötőszók. Egészítse ki a mondatokat a hiányzó kötőszókkal!

amikor, de, hanem, hogy, hogy, mert, mint, mintha, nehogy, s,

1. Sokat kellett dolgoznunk, a férfiakat mind elvitték.
2. Öröm is azokat a napokat, együtt kaszáltunk.
3. Nem a megfoszlott valóságot mondta csupán, a virággal az illatot, s a tűzzel a meleget is ki tudta mondani.
4. Ott a hűvös árnyékban gondolkoztam is egy kicsit, semmire se jutottam.
5. Nem azt mondom, legyél pap, aki némelyek szerint könnyebben bejut a mennyországba.
6. Itt az énekes és a mozgolódás tilos volt, az ellenség meghallja.
7. Sovány és csontos ifjú volt, olyan volt mindig, a parázs.
8. Írt valamit a táskáján, közben lobogó szemmel gondolkozott.
9. De olyan szépen szólott, a föld bánatával az ég örömébe akart volna indulni.
10. Mi is közelebb mentünk, lássuk azt a csodás madarat.

13. Szórend. Hova illik a zárójelben megadott szó?

0. *Olyankor gyalog kellett mennem és jönnöm. (ugyanis)*
*Olyankor ugyanis **gyalog** kellett mennem és jönnöm.*

1. beszélt, nem a megfoszlott valóságot mondta csupán (*bármiről*)
2. azon a napon délben, ebéd után kérdezte Lőrinc bácsi: (*azt*)
3. mivel meg kell élni valamiből, mondanék én valamit (*neked*)

4. nem azt mondom, hogy legyél pap, aki némelyek szerint bejut a mennyországba *(könnyebben)*
5. csupán egy ember volt közöttünk, aki soha tudott megülni a helyén, hanem ide ment s oda ment *(nem)*

14. Helyesírás. -o vagy -ó?

1. S.....kat kellett dolgoznunk, mert a férfiakat mind elvitték.
2. Vagyis a val.....t igazgató tette.
3. Legyéllyan ember, aki pap,rvos és bír..... egy személyben.
4. Írt valamit a táskáján, s közben lobog..... szemmel gondolkoz.....tt
5. Ezt látván mi is közelebb mentünk, hogy lássuk azt a cs.....dás madarat.

15. Helyesírás. -b vagy -bb?

1. Legjo.....an Hadnagy Lőrinc bácsival szerettem kaszálni.
2. Azon a napon délbén, e.....éd után azt kérdezte Lőrinc bácsi:
3. Ha már sok pénzért tanul a diák, idejé.....en kell ezen gondolkozni.
4. - Hát ismerte talán? – nyitottam nagyo.....ra a szemem.
5. Lőrinc bácsi nem is felelt, hanem tová..... költötte a valót.

Kulturális sarok

Kik azok a székelyek?

Erdély, idegen szóval Transzszilvánia (ma: Nyugat-Románia) területén ma is sok magyar él. Ezeket a magyarokat székelyeknek nevezzük.

Hogy a székelyek honnét jöttek és mikor telepedtek le ezen a területen, nem tudjuk. Maga a "székely" név eredete is bizonytalan.

Egyik elmélet szerint bolgár-török népcsoportról van szó, melynek tagjai kb. ezer évvel ezelőtt nyelvet váltottak, és azóta magyarul beszélnek.

Más kutatók szerint a székelyek a 10-13. században kerültek az erdélyi területekre. Feladatuk a határvédelem volt, hiszen a régi Magyarország határa a Kárpátok mentén húzódott.

A székelyek - más néven: székely magyarok - az évszázadok folyamán megőrizték identitásukat, kultúrájukat, noha ez sokszor nem volt könnyű feladat. Irodalmuknak, képzőművészetüknek, zenéjüknek fontos helye van a magyar népi kultúrában.

A székelyek nyelvében sok archaikus kifejezéssel találkozunk, hiszen ez a magyarországi magyarok nyelvétől elszigetelten (izoláltan) fejlődött.

Székelykapu, székely népviselet

Megoldások

1. Többszörös választás.

1. b. / 2. c. / 3. a. / 4. a / 5. c. / 6. b. / 7. a. / 8. a / 9. b / 10. a

2. Karakterrajz.

- a. gyáva
- b. szófukar
- c. udvariatlan

3. Melyik mondat fejezi ki

1. Lőrinc bácsi szeretetét a fiú iránt? (30-35. sor)

Lőrinc bácsi meleg mosolygással nézett rám.

2. a fiú izgatottságát, türelmetlenségét? (60-65. sor)

Nekem a szívem már igen dobogott.

3. a madár szép hangját? (70-75. sor)

De olyan szépen énekelt, mintha a föld bánatával az ég örömébe akart volna indulni.

4. Petőfi élénkségét? (60-65. sor)

Csupán egy ember volt közöttünk, aki soha nem tudott megülni a helyén.
Olyan volt mindig, mint a parázs, akit folyton fúj a szél.

5. Petőfi bátorságát? (80-85. sor)

De a költő csak annyit felelt: „Pököm az ellenségre”!

4. Szinonimák.

1. c. / 2. a. / 3. a. / 4. b. / 5. c. / 6. c. / 7. b. / 8. b. / 9. c.

5. Mondatpárok.

1. A szekerezés és más uras dolog nem tartott sokáig.

= A szekerezésnek és más uras dolognak hamarosan vége **lett**.

2. Mert valamivel pénzt kell keresni, mondanék én neked valamit.

= Mivel **meg** kell **élni** valamiből, mondanék én neked valamit.

3. Még soha nem hallottam, hogy valakinek azt mondták volna: Legyél költő!

= Még soha nem hallottam, hogy valakinek a költői foglalkozást **ajánlotta** volna bárki.

4. Csupán egy ember volt velünk, aki folyton jött-ment.

= Csupán egy ember volt közöttünk, aki nem tudott **megülni** a helyén.

5. A költő hangosan azt mondta: „Szabadságunk madara!”

= A költő **felkiáltott** „Szabadságunk madara!”

6. Szóképzés.

1. A nyári nagy szünidőre azonban mindig szekérral vittek haza.

2. De a szekerezésnek és más **uras** dolognak hamarosan vége lett.

3. Otthon várt rám a **mezei** munka.

4. Sovány és csontos ifjú volt.

5. Mi is közelebb mentünk, hogy lássuk azt a **csodás** madarat.

7. Végződés.

1. Legjobb^{an} Hadnagy Lőrinc bácsival szerettem kaszálni.

2. Lőrinc bácsi mindig vidám⁽ⁱ⁾ volt.

3. Ott a hűvös^(e) árnyékban gondolkoztam is egy kicsit, de semmire se jutottam.

4. De olyan szépen énekelt, mintha a föld bánatával az ég örömébe akart volna indulni.

5. Még jobb^{an} ámuldoztunk rajta, mert annak a madárnak piros volt a szíve tája, fehér a szárnya és zöld a lába.

8. Foglalkozásnevek.

1. Ha már sok pénzért tanul a **diák**, idejében kell ezen gondolkozni.

2. Nem azt mondom, hogy legyél **pap**, aki némelyek szerint könnyebben bejut a mennyországba.

3. Azt se mondom, hogy **orvos** légy, aki betegeket gyógyít.

4. Sem azt, hogy légy **bíró**, aki igazságot oszt.

5. Legyél olyan ember, aki **pap**, **orvos** és **bíró** egy személyben. Vagyis légy **költő**!

A 9-15. gyakorlat a szöveg segítségével ellenőrizhető.